

П'єцух О. І.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

СТРАТЕГІЧНІ ОБВИНУВАЧЕННЯ ЯК БАЗИС КОНФЛІКТОГЕННОСТІ БРИТАНСЬКИХ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ДЕБАТІВ

Статтю присвячено дослідженню специфіки мовного втілення конфліктогенної стратегії за рахунок тактики обвинувачення у ході комунікативної взаємодії під час проведення парламентських дебатів у Сполученому Королівстві. В основі цієї негативно конотованої стратегії, покликаної знизити статус обличчя усіх комунікантів, які знаходяться по інший бік у залі парламенту, тобто виступають опонентами під час парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, лежить гостра негативна оцінка та критика діяльності опонентів, що призводить до максимального зниження статусу обличчя опонента та підвищення власного статусу. Такі стратегії є яскравим прикладом інтеракції, заснованої на експресивності, спрямованої на вияв свого демонстративно негативного ставлення до партнера спілкування та обговорюваних проблем; компетивності, оскільки в дебатах висловлюються прямо протилежні думки; конфліктності, що обумовлено повною протилежністю цілей комунікантів. Ефективність і результативність конфліктогенності як базової ознаки політичного дискурсу під час проведення британських парламентських дебатів забезпечена успішністю застосування тактики обвинувачення. У ході дослідження вербальної репрезентації конфліктогенних стратегій детально проаналізовано комунікативні ходи, мовленнєві акти та перформативи, які послугують інтенсифікації влучності, експресивності та послідовності аргументації домінуючих комунікантів дебатів, метою яких стає позитивно конотована характеристика власних переваг і гострокритична оцінка дій опонентів політичної комунікації. У статті розглянуто специфічні мовні та стилістичні засоби, якими повсякчасно оперують учасники дебатів, які належать до офіційного уряду та опозиції, під час засідань Палати Громад британського парламенту у період пост-Тетчеризму.

Ключові слова: політичний дискурс, конфлікт, парламентські дебати, стратегія, тактика, перформатив, комунікативний хід, мовленнєвий акт, стилістичний засіб.

Постановка проблеми. Політичний конфлікт є гострим вербальним протиборством суб'єктів політики, викликане актуальними проблемами та суперечностями, в тому числі вони мають виражений економічний, ідеологічний, політичний і психологічний характер, що супроводжується високим емоційним напруженням, різким критичним обміном протилежних думок та підходів до вирішення ключових проблем внутрішньої та зовнішньої політики країни. Т. Шеллінг зазначає, що в політиці конфлікт часто приймає форму змагання, в якому кожен з учасників прагне поліпшити свої позиції, «граючи за встановленими правилами» [9, с. 310].

Дієвість конфліктогенних стратегій варто оцінювати за результатами досягнутого мовленнєвого впливу, коли опоненти політичної комунікації стають об'єктами образи, насмішки або піддаються різкому обвинуваченню, що призводить до втрати

домінуючих позицій в парламентських дебатах та зниження їхньої підтримки серед електорату. В основі таких негативно конотованих стратегій, покликаної знизити статус обличчя усіх комунікантів, які знаходяться по інший бік у залі парламенту, тобто виступають опонентами під час парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, лежить гостра негативна оцінка та критика діяльності опонентів, що призводить до максимального зниження статусу обличчя опонента та підвищення власного статусу. Такі стратегії є яскравим прикладом інтеракції, заснованої на експресивності, спрямованої на вияв свого демонстративно негативного ставлення до партнера спілкування та обговорюваних проблем; компетивності, оскільки в дебатах висловлюються прямо протилежні думки; конфліктності, що обумовлено повною протилежністю цілей комунікантів. Під час проведення

парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії частотною за використанням є тактика обвинувачення як основа реалізації конфліктогенної стратегічності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники конфліктогенної комунікативної взаємодії всебічно розглядають стратегічний вплив різноманітних мовленнєвих засобів, які реалізують стратегії і тактики, задіяні для досягнення цілей інтеракцій. У лінгвістичних дослідженнях стратегічності науковці пропонують глибокий аналіз шляхів реалізації суперництва (Р. Бендлер, Т. Дридзе, Дж. Каспер, С. Кордер, Ч. Ларсен, Д. Шифрін та ін.). Потенційний прагматичний вплив комунікативних стратегій і тактик, їхня успішність і результативність при досягненні цілей комунікації знаходяться у фокусі уваги дослідників А. Вежбицької, Т. ван Дейка, Дж. Каспера, Дж. Лакоффа, Ч. Ларсен, Ч. Морріса, Ч. Пірса та ін. Проте незважаючи на значну кількість робіт із питань стратегічності і мовленнєвого впливу, комплексний аналіз мовних засобів реалізації конфліктогенності у політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві ще не був предметом дослідження, що й обумовлює новизну здійсненого нами дослідження, сфокусованого на специфіці конфліктогенної комунікативної взаємодії та її лінгвістичних та екстралінгвальних чинників.

Постановка завдання. Метою статті є детальний аналіз втілення тактики обвинувачення опонента в політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві. До завдань статті належать визначення чинників і механізмів, а також детальний розгляд комунікативних ходів та мовленнєвих актів і аналіз мовних засобів, які сприяють втіленню конфліктогенної тактики обвинувачення в політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві.

Виклад основного матеріалу. У нашому дослідженні розглядаємо **політичний дискурс** як сукупність комунікативних ситуацій, учасниками яких є суб'єкти політичної діяльності, спрямованої на конструювання політичної реальності, що забезпечується формуванням, досягненням та утриманням владних відносин у суспільстві та здійсненням міжнародної політики [1, с. 31]. Цей тип дискурсу формується постійною діалогічною взаємодією між суб'єктами політичного життя, які виконують політичні ролі мовця та адресата [3; 12], або ж кореляцією суб'єктів у формі безперервного діалогу-змагання між провладною партією та опозицією, під час якого опоненти нападають один на одного, демонструючи вербальну агресію. **Конфліктність**

є характерною рисою політичного дискурсу, оскільки останній одночасно виконує багато функцій і спрямований на реалізацію мотивів [7; 10].

Глобальною метою парламентських дебатів як жанру політичного дискурсу є постійний взаємообмін думками між учасниками дебатів для вирішення існуючих питань. На думку дослідників політичної комунікації, парламентські дебати символізують обговорення й прийняття рішень у суспільстві, суспільством і в ім'я суспільства [12, 124]. Більш конкретною **метою** учасників дебатів є встановлення домінуючої позиції під час обговорень, що забезпечується потребою у владі як головної рушійної сили досягнення комунікативного лідерства, що змушує комунікантів користуватися усім розмаїттям ресурсів мови. Дж. Фут стверджує, що у будь-якому разі мова політиків повинна бути дуже переконливою. Адже сутність політики зводиться до бесіди, розмови, до необхідності переконати протилежну сторону, інтерпретувати, оцінювати й діяти [5, с. 17].

Конфліктна взаємодія у парламентській залі ґрунтується на сукупності соціальних об'єктивних обставин, чинників і фактів, для вирішення яких політики пропонують діаметрально протилежні підходи, переслідуючи ціль максимально покращити свій імідж і погіршити імідж опонентів. Відповідно, парламентська взаємодія характеризується постійним наростанням напруженості та динамічним розгортанням конфліктних патернів комунікації. Дієвою тактикою втілення конфліктогенної взаємодії є тактика обвинувачення опонентів. **Тактика обвинувачення** спрямована на зниження балансу обличчя об'єкта обвинувачення до максимально низького завдяки вказуванню на помилки, негативні сторони у політичній діяльності. Розглянемо приклади інтеракцій між учасниками британських парламентських дебатів:

У парламентських дебатах, присвячених існуючим соціальним проблемам Британського суспільства, один із ключових представників Консервативної партії відверто обвинувачує про-Лейбористську місцеву владу в невілованні християнською моральною освітою в шкільній освіті:

Mr. Greenway: A. Does my right hon. and learned Friend agree that it is totally in the interests of society, and children in particular, that they should be taught the difference between right and wrong from an early age, B. and that therefore Christian or moral education in schools is absolutely crucial, C although it is seriously neglected by Labour-controlled authorities right across the land? D Is not it totally wrong for vicars, or clergymen of any kind, not to mention the

Leader of the Opposition, to condone shoplifting, for example? (20 Mar 1997: Column 1062).

Так, обґрунтовуючи свою точку зору, комунікант розміщує найважливішу інформацію на початку висловлення, наголошуючи на важливості обговорюваного питання для усього суспільства (*totally in the interests of society*), підкріплюючи свою думку експресивним прикметником *totally* (*entirely, wholly, completely* [2]). Таким ініціальним комунікативним ходом А комунікант демонструє своє піклування про інтереси усього суспільства, що є особливо актуальним у зв'язку з передвиборчими перегонами, які відбудуться через два місяці після проведених дебатів. Далі доповідач порушує одвічну тему добра та зла, звертаючи увагу на необхідність навчання дітей різниці між ними з раннього віку (*they should be taught the difference between right and wrong from an early age*). Наступний комунікативний хід В є фокусивним, він актуалізує потрібну інформацію про необхідність християнської та моральної освіти в школі, важливість якої комунікант підкріплює прислівником *absolute*, який в сучасній англійській мові слугує інтенсифікатором ознаки [6], так само як і прикметник *crucial*, у значенні якого також прослідковується інтенсифікація ознаки: *“extremely significant or important”* [6]. Комунікативний хід С є модифікатором відносно головного ходу. Цей комунікативний хід містить різке обвинувачення Лейбористської партії в невілюванні Християнською та моральною освітою в школах, що виражено мовленнєвим актом констативу (*it is seriously neglected by Labour-controlled authorities right across the land*). Посилення негативного твердження відбувається за рахунок експресивного прислівника *seriously* та гіперболізованого словосполучення *across the land* з метою увиразнення й аргументації, а саме наголошення на масштабі проблеми, яка розповсюджується по всій території країни. Останній комунікативний хід D у формі квеситиву засуджує бездіяльність лідера опозиції. Комунікант натякає на можливий результат недостатнього Християнського та морального навчання дітей, що може призвести до збільшення злочинності (*to condone shoplifting*). Перформатив дозволу *condone* несе в своєму значенні негативну конотацію, оскільки передбачає приймання або схвалення неприйнятної поведінки (*to accept or allow behavior that is wrong* [2]).

Інтеракція з проблем бюджету завжди актуалізує важливі і гострі питання для уряду та опозиції, яким надається можливість взаємних обвинувачень:

Ms Harman: A Turning to the Budget, we are all concerned to see today's rise in overall unemployment. B For those in work, the Chancellor said that his changes on pay and tax credits will make working families better off, but they will not. C The Institute for Fiscal Studies has now made it absolutely clear that the idea that a higher minimum wage will compensate for the loss of tax credits is “arithmetically impossible”. D Will the Prime Minister now admit that as a direct result of his cuts to tax credits millions of working families on low incomes will be worse off? (HC Deb 15 July 2015: Column 884).

В ініціальному комунікативному ході А доповідач від опозиційної Лейбористської партії відкриває обговорення проблеми зростання безробіття в країні. Використання інклюзивного займенника *we* демонструє суцільну зацікавленість окресленою проблемою усіма учасниками дебатів (*we are all concerned*). Продовжувальний комунікативний хід В містить стилістичну фігуру антитези, що створює контраст між обіцянками уряду та реальною ситуацією (*his changes on pay and tax credits will make working families better off, but they will not*). Далі комунікант оперує **тактикою посилення на авторитети**, наводячи непряму цитату від Інституту фіскальних досліджень про недостатність компенсації підвищених податкових кредитів за рахунок збільшення мінімальної заробітної плати у фокусивному ході С. Комунікант демонструє свою обізнаність обговорюваною темою, обґрунтовуючи свої аргументи спеціалізованою економічною термінологією, зокрема такими сполуками як *tax credits, minimum wage, arithmetically impossible*. У завершуючому комунікативному ході D, вираженому мовленнєвим актом квеситиву, міститься обвинувачення в погіршенні фінансової ситуації для сімей з низьким прибутком. Всю репліку адресанта пронизує розгорнута антитеза, перша частина якої представлена в комунікативному ході В оцінно-емотивною лексемою *better off* у значенні *“to be in a better situation, if or after something happens”* [2], що несе в собі позитивну конотацію, протиставлення якій наявне в остатньому комунікативному ході D і виражене лексемою *worse off* із прямо протилежним негативно конотованим значенням *“poorer or in a more difficult situation”* [2]. Така мовна опозиція висвітлює невідповідність між обіцянками та фактичним станом речей в економічній сфері, що складає підґрунтя тактики обвинувачення і знижує статус обличчя опонента.

Зазвичай у відповідь на гостру критику й обвинувачення представники опозиції у парламентській комунікації використовують стратегію само-

захисту, яка має на меті протидіяти нападкам, перекрутити інформацію, обвинуватити опонентів у дебатах та сприяти збереженню або підвищенню статусу власного обличчя. Приміром, відповідь співрозмовника, який є представником офіційного уряду, є прикладом використання стратегії самозахисту. У представленому фрагменті комунікант використовує тактику протидії провокації, детально наводячи факти, які повністю спростовують обвинувачення співрозмовника:

Miss Widdecombe: A The hon. Gentleman is totally at odds with a number of independent reports, including that of Her Majesty's chief inspector of prisons, who praised Doncaster prison as a model for the rest of the service. B He is at odds with Lord Longford, who said on leaving Blakenhurst that but for the fact he does not much like private prisons, he would like every prison to be run like Blakenhurst. C He is at odds with the findings on the Wolds, which is now regarded as a model for the service. D He does not understand the achievements of private prisons and is about 10 years behind the times. He is driven by Labour ideology and would do well to look at the increase in rehabilitation. [Interruption.] The hon. Member for Newcastle upon Tyne, North (Mr. Henderson) draws circles in the air. He is describing Labour's policy, which is a circle that goes round and round. The Labour party does not know what direction it is going in and it speaks with two tongues on privatisation. E No wonder the hon. Gentleman draws circles in the air—Labour's policy is one big circle (HC Deb 20 Mar 1997: Column 1059).

Відповідач не лише спростовує критичні обвинувачення, а й спрямовує їх проти свого опонента, застосовуючи тактику обвинувачення, демонструючи розбіжність представлених даних з офіційними звітами та незгоді навіть із представником Лейбористської партії, який схвально оцінив створений приватний виправний заклад. Лексичний повтор ідіоматичного виразу *to be at odds (to disagree)* на початку кожного наступного речення з мовленнєвим актом констативу звертає увагу на цей факт. Обвинувачення побудоване з висхідною градацією, адже комунікативні ходи розташовані за принципом посилення значимості та експресивності і характеризуються поступовим наростанням негативного судження відносно опонента (комунікативні ходи А – D). Зокрема, наступний комунікативний хід D є фокусивним, акцентуючи увагу на головному обвинуваченні та досягаючи максимального напруження. Він представлений мовленнєвим актом вердиктиву,

оскільки ним комунікант «виносить своєрідний вердикт опоненту» – він не розуміє позитивні сторони приватних в'язниць та відстає від сучасного прогресу на 10 років та повністю підпорядковується Лейбористській ідеології (*He does not understand the achievements of private prisons and is about 10 years behind the times*). Дієвим є кількарізний повтор експресивного виразу *to draw a circle in the air*, яким комунікант натякає на той факт, що члени опозиційної партії ходять по замкненому колу, не знаходячи рішення. Комунікант також обвинувачує опонентів у неусвідомленості вибору політичного курсу та дисонансі думок (*The Labour party does not know what direction it is going in and it speaks with two tongues on privatisation*), що передається спеціалізованим термінологічним виразом зі сфери психології *to speak in tongues (about a person who is unaware of what he says)*, який зазвичай вживається на позначення неусвідомленого стану людини, яка не контролює сказане чи висловлюється незрозуміло для оточуючих [11; 8]. Останній комунікативний хід E є завершителем, підсумком усього вищезазначеного обвинувачення, в якому повторно, що сприяє кращому ефекту, вжито метафоричну номінацію політики самої Лейбористської партії як великого кола, в якому немає ані початку, ані кінця (*Labour's policy is one big circle*).

Висновки. Отже, оскільки загальною метою учасників парламентських дебатів є підтримання дискусій для вирішення існуючих проблем внутрішньо – та зовнішньополітичного життя країни, а більш конкретно метою є домінування як у процесі дебатів, так і у політикумі, комуніканти постійно послуговуються конфліктогенними стратегіями. Відповідно, парламентська взаємодія характеризується постійним наростанням напруженості та динамічним розгортанням конфліктних патернів комунікації, а конфліктогенність парламентських дебатів як жанру політичного дискурсу є однією з домінантних ознак інтеракцій між політичними комунікантами, спрямованих на взаємний обмін критичними висловлюваннями для підтримання змагальності і представлення власного іміджу у позитивному світлі, паралельно демонструючи опонентів у негативному світлі. Перспективою подальших досліджень є детальний розгляд різноманітних кооперативних тактик, які репрезентують кооперативну взаємодію між комунікантами під час проведення засідань парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії.

Список літератури:

1. П'єцух О. І. Парламентські дебати Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії в когнітивно-дискурсивній парадигмі : монографія. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2018. 388 с.
2. Cambridge Dictionaries Online. URL: <http://dictionary.cambridge.org>
3. Chilton P., Schäffner C. Discourse and Politics. Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. Vol. 2. ed. T. A. van Dijk. London: SAGE, 1997. P. 206–230.
4. Chilton P.A. Analysing Political Discourse : Theory and Practice. London : Routledge, 2004. 224 p.
5. Foote J. S. Television Access and Political Power. The Networks, the Presidency and the “Loyal Opposition”. New York, London: Praeger, 1990. 173 p.
6. Free Dictionary. URL: <http://encyclopedia2.thefreedictionary.com>
7. Lakoff G., Wehling E. The Little Blue Book: The Essential Guide to Thinking and Talking Democratic. New York: Free Press, 2012. 160 p.
8. Merriam-Webster Dictionary. URL: <http://www.merriam-webster.com/>
9. Schelling Th. C. The strategy of conflict. Harvard University Press, 1980. 310 p.
10. Seidel G. Political discourse analysis. Handbook of Discourse Analysis, Vol. IV. London: Academic Press, 1985. P. 43–60.
11. Urban Dictionary. URL: <http://www.urbandictionary.com/>
12. Wodak R., Dijk T. A. van. Racism at the top : Parliamentary discourses on ethnic issues in six European states. Wien, 2000. 391 p.

**Pietsukh O. I. STRATEGIC ACCUSATIONS AS A BASIS OF CONFLICTNESS
IN THE UK PARLIAMENTARY DEBATES**

This article deals with the peculiarities of the conflict-based strategy realized via the accusation tactics in the process of the MPs political interactions during the UK parliamentary debates. Conflict-based communicative interaction presupposes the choice of certain strategies and tactics to represent face-threatening acts towards the opponents of political communication and face-saving acts in presenting the positive traits and actions of the communicants in the UK parliamentary debates. This type of interaction involves confrontation between the government and the opposition aimed at winning the dominant position in the parliamentary debates. Despite the fact that the final goals of the communicants in the parliamentary debates overlap in solving the existing social, political, economic and other issues of the domestic and international status, actions, views and interests of the participants in the debates considerably differ and do not match. This leads to the conflicts in the political communication as a basic category of political discourse. Conflict-based strategies become a vivid example of interaction, based upon expressiveness, directed towards the focus on a negative attitude towards the other participants in the debates, as well as competitiveness, used in demonstrating opposite points of view, and conflictness, stipulated by complete difference in communicative goals of the participants. The research of its verbal representation demonstrates the effectiveness of usage of various communicative moves, speech acts and performatives to intensify and deepen the argumentation of the political speeches in the UK parliament. Here the specific language and stylistic means used by the participants to discredit opponents during the meetings of the UK House of Commons in the post-Thatcher period are highlighted.

Key words: political discourse, parliamentary debates, strategy, tactics, performative, communicative move, speech act, stylistic device.